

Perustuslakivaliokunta

Torstai 27.11.2025 klo 9.00—12.00

Läsnä

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Wille Rydman ps (1, 2, 3)
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8) (4 osittain)
jäsen Atte Kaleva kok (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Teemu Keskisarja ps (5, 6, 7, 8) (3, 4 osittain)
jäsen Kimmo Kiljunen sd (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Johannes Koskinen sd (5, 6, 7, 8) (3, 4 osittain)
jäsen Jarmo Lindberg kok (1, 2, 3)
jäsen Mats Löfström r (1, 2, 3)
jäsen Mira Nieminen ps (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd (3 osittain)
jäsen Onni Rostila ps (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Ville Skinnari sd (5, 6, 7, 8) (4 osittain)
jäsen Henrik Vuornos kok (4, 5, 6, 7, 8) (3 osittain)
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Sihteerit

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen
valiokuntaneuvos Lauri Koskentausta
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 8 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Todettiin, että kokous ei ollut päätösvaltainen.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 116/2025 vp

Eriävä mielipide eriävä mielipide 1_Diarra_HE_116_2025vp.pdf A 3

Eriävä mielipide eriävä mielipide 2_Yrttiaho_HE_116_2025vp.pdf B 3

Pöytäkirja PeVP 110/2025 vp

Merkittiin, että kokous tuli päätösvaltaiseksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Päätettiin muuttaa kappaleen 7, josta oli tullut kappale 10, viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: "Myös nyt ehdotettava sääntely kytkeytyy tavoitteeseen edistää työllisyyttä."

Päätettiin poistaa kappale 8, josta oli tullut kappale 11.

Päätettiin muuttaa kappaleen 9, josta oli tullut kappale 11, viimeinen virke kuulumaan seuraavasti: "Valiokunta on edellyttänyt, että tuen alentamisen perusteilla on yhteys säännöksessä tarkoitettuun toimeentulon saamiseen tai työllistymiseen (PeVL 20/1998 vp, s. 3/I)."

Päätettiin muuttaa kappale 10, josta oli tullut kappale 12, kuulumaan seuraavasti: "Perusoikeusuudistuksen perustelulausuman mukaan perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisen oikeuden järjestämiseen tarvitaan käytännössä alemmanasteista lainsäädäntöä, joka sisältää säännökset tukimuodoista, niiden saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta sekä menettelymuodoista (PeVM 25/1994 vp, s. 10). Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisen oikeuden toteuttaminen edellyttää muun muassa sen arviointia, kykeneekö henkilö hankkimaan säännöksessä tarkoitettua ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan, jolloin myös henkilön oma toiminta ja täydentävä ja korvaava tuki voidaan ottaa huomioon yksilöllisessä harkinnassa (PeVL 25/2024 vp, kappale 3). Perusoikeutta toteuttavassa lainsäädännössä voidaan perusoikeussäännöksen mukaisesti säännellä sitä, miten arvioidaan, kykeneekö henkilö hankkimaan toimeentulonsa ja asettaa edellytyksiä, jotka estävät tuen myöntämisen ja maksamisen niille, jotka saavat tai kykenisivät hankkimaan toimeentulonsa muutoin."

Päätettiin lisätä kappaleen 10, josta oli tullut kappale 12, jälkeen uusi kappale seuraavasti: "Esityksen säätämisjärjestysperustelujen (s. 132) mukaan esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että 50 prosentin alentamisen jälkeen maksettavan toimeentulotuen suuruus täyttäisi edelleen perustuslain 19 §:n 1 momentin edellyttämän eksistenssiminimin turvaamisen vaatimuksen. Jokaisen perusosan alentamisen osalta tehtäisiin kuitenkin erikseen vielä yksilökohtainen harkinta siitä, vaarantaako perusosan alentaminen alentamisharkinnan kohteena olevan osalta ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaisen välttämättömän toimeentulon. Mikäli näin henkilön kohdalla olisi, alentamista ei voitaisi hallituksen esityksen mukaan tehdä."

Päätettiin muuttaa kappale 11, josta oli tullut kappale 14, kuulumaan seuraavasti: "Perustuslakivaliokunta huomauttaa, että, jos henkilölle on tarjottu vaihtoehto, kuten todellinen mahdollisuus työhön tai ensisijaiseen etuuteen, voidaan sanoa, että tämä olisi kyennyt hankkimaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua turvan omalla toiminnallaan tai muusta sosiaaliturvasta säännöksen edellytysten mukaisesti. Valiokunnan mielestä nyt 10 §:n 6 momenttiin ehdotetut perusteet rajaavat sääntelyn henkilöihin, joiden voidaan katsoa kykenevän hankkimaan 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua turvan. Ne ovat sopusoinnussa valiokunnan aikaisemman tulkintakäytännön kanssa, eikä niissä asetettavia toimintavaroja voida yleisesti pitää kohtuuttomina."

Pöytäkirja PeVP 110/2025 vp

Päätettiin yhdistää kappaleet 12 ja 13, joista tuli kappale 15, sekä muuttaa se kuulumaan seuraavasti: "Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 57) todetaan, että taloudellisen tilanteen lisäksi toimeentulotuen saajia yhdistävät usein monet muut huono-osaisuuden muodot. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan aikaisempaa perusosan alentamista koskevaa lainsäädäntöä todennut, että toimeentulotukilain 10 §:ää sovellettaessa on varmistettava, ettei yksittäistapauksissa synny perustuslain 19 §:n 1 momentin vastaisia tilanteita. Valiokunnan mukaan lakiin tuolloin ehdotettua kohtuuttomuuskriteeriä tuli tulkita perusoikeusmyönteisen laintulkinnan periaatteen mukaisesti. Siksi perusosan suuruutta ei saa alentaa niin paljon, että sen seurauksena henkilölle ei enää voida taata kyseisen perusoikeussäännöksen mukaista välttämätöntä toimeentuloa. Valiokunnan mielestä tätä tarkoittava nimenomainen maininta oli lisättävä 10 §:n kohtuuttomuuslausekkeisiin (PeVL 31/1997 vp, s. 4/II). Kyse ei kuitenkaan ollut säätämisyjärjestyskysymyksestä."

Päätettiin muuttaa kappale 14, josta oli tullut kappale 16, kuulumaan seuraavasti: "Perusosan alentaminen voidaan nyt ehdotetun toimeentulotukilain 10 §:n 8 momentin mukaan tehdä vain, jos alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaisista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotetulla säännöksellä turvataan sellaisen henkilön oikeutta, joka ei sen säännöskohtaisista perusteluista ilmenevistä syistä ole kykenevä toimimaan ehdotetun 10 §:n 6 momentissa edellytetyllä tavalla."

Päätettiin lisätä kappaleen 14, josta oli tullut kappale 16, jälkeen kaksi uutta kappaletta seuraavasti: "Perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotettu 10 §:n 6 momentti tarkoittaa voimassa olevaa sääntelyä voimakkaampaan mahdollisuutta alentaa perusosaa, jos henkilö ei ole toiminut säännöksessä edellytetyllä tavalla. Ehdotetun 10 §:n 8 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuvattu niitä yksilöllisiä tilanteita, joissa perusosan alentamista voidaan pitää kohtuuttomana. Perustelujen mukaan kohtuuton tilanne voi aiheutua esimerkiksi perheessä hiljattain sattuneesta kuolemantapauksesta tai vakavasta sairastumisesta. Valiokunnan mielestä on varmistuttava siitä, ettei 50 prosentin alennuksella vaaranneta oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sellaiselta henkilöltä, jonka ei voida yksilöllisen tilanteen vuoksi katsoa kykenevän toimimaan ehdotetun 10 §:n 6 momentin mukaisesti eikä näin ollen kykenevän hankkimaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettua turvaa omalla toiminnallaan. Valiokunta pitää täysin selvänä, että perustuslain 19 §:n 1 momentin luonteen vuoksi kyse tulee olla yksilöllisestä harkinnasta. Valiokunta katsoo perustuslain 80 §:stä johtuvista syistä välttämättömäksi säännösperusteisesti varmistaa, että 10 §:n 8 momentin soveltaminen perustuu yksilölliseen harkintaan."

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan toimeentulotukea alennettaessa nykysääntelyä voimakkaammin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden perusoikeuksien turvaamiseksi toimeentulotuen alentamiseen tulisi lisäksi kytkeä nimenomainen velvoite tehdä tarvittaessa huoli-ilmoitus ja velvoite selvittää hyvinvointialueen sosiaalihuollossa kiireellisen avun tarve viipymättä sosiaalihuoltolain 36 §:n 1 momentin mukaisesti."

Päätettiin korvata kappaleen 16, josta oli tullut kappale 20, kaksi viimeistä virkettä seuraavilla virkkeillä: "Ajallinen rajaaminen käy kuitenkin ilmi säädöstekstistä vain välillisesti. Sääntelyä on valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä täydentää siten, että tämä käy nimen-

Pöytäkirja PeVP 110/2025 vp

omaisesti ilmi säädöstekstistä. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä."

Päätettiin lisätä valiokunnan päätösesitykseen sanat "1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan perusosan alentamisen keston rajaamisesta tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon".

Ed. Diarra ehdotti, että valiokunnan päätösesityksestä tulisi käydä ilmi, ettei toimeentulotuen tason alentaminen ole sopusoinnussa perustuslain 19 §:n 1 momentin kanssa. Ehdotus raukesi kannattamattomana.

Ed. Yrttiaho ehdotti, että valiokunnan päätösesityksestä tulisi käydä ilmi, että 1. lakiehdotus on perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momentin ja perustuslain 80 §:n kanssa ristiriidassa. Ehdotus raukesi kannattamattomana.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Ed. Diarra ja ed. Yrttiaho varasivat tilaisuuden eriävän mielipiteen jättämiseen. Ilmoitettiin, että eriävät mielipiteet on jätettävä sihteerille klo 12.00 mennessä.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: 1. ed. Diarra, 2. ed. Yrttiaho.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

Kokous keskeytettiin kello 10.25 ja sitä jatkettiin kello 10.30.

4. Eduskunnan oikeusasiamiehen toimi 1.1.2026–31.12.2029

Valiokunnan oma asia O 48/2025 vp

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- oikeustieteen tohtori Eeva Nykänen
- oikeustieteen tohtori Jari Råman
- oikeustieteen lisensiaatti, varatuomari Mikko Sarja

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 149/2025 vp

Valiokunta kävi valmistavan keskustelun.

Pöytäkirja PeVP 110/2025 vp

6. Viikkosuunnitelma

Ilmoitettiin viikkosuunnitelma.

7. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

8. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on perjantaina 28.11.2025 klo 9.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Liisa Vanhala